

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра спеціальної педагогіки та спеціальної психології

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Розвиток соціальної впевненості як основи позитивного образу «Я» дитини
старшого дошкільного віку з порушенням зору

Виконала студентка групи СО-4
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Єфремова Анастасія Сергіївна
Керівник: Панов М. С.
Рецензент: Застелло А. О.
Нормоконтроль _____ Юлія КЛОЧКОВА

Запоріжжя
2021 р.

РЕФЕРАТ

Бакалаврська робота: 79 с., 53 джерел, 3 додатки.

Об'єкт дослідження – психологічний феномен соціальної впевненості.

Предмет дослідження – соціальна впевненість як основа позитивного образу «Я» дитини старшого дошкільного віку з порушенням зору.

Мета дослідження – визначити роль компонентів соціальної впевненості в структурі образу «Я» дитини старшого дошкільного віку з порушенням зору та розробити програму з розвитку соціальної впевненості як основи позитивного образу «Я» дитини старшого дошкільного віку з порушенням зору.

Методи дослідження: вивчення та аналіз психологічної літератури з проблеми, узагальнення, систематизація; та емпіричні: бесіда, опитування, комплекс психодіагностичних методик; корекційно-розвивальні заняття; статистичні методи обробки емпіричних даних.

Одним із основних завдань освіти дітей зі зниженим зором є корекція їхнього психофізичного розвитку та розвиток компенсаторних процесів з метою подальшої інтеграції в суспільство та самореалізації особистості. Тому для успішного розвитку та соціальної адаптації цієї категорії дітей потрібна організація корекційно-педагогічної роботи, яка має супроводжувати весь освітній процес у спеціальних закладах освіти для дітей зі зниженим зором.

У дошкільному віці закладаються основи соціального здоров'я – засвоєння досвіду і ефективних способів гармонійної взаємодії з самим собою і з іншими людьми, тобто соціальна впевненість.

РОЗВИТОК, СОЦІАЛЬНА ВПЕВНЕНІСТЬ, ОБРАЗ «Я», ДИТИНА, СТАРШИЙ ДОШКІЛЬНИЙ ВІК, ПОРУШЕННЯ ЗОРУ.

ВСТУП

Актуальність дослідження. Державна національна програма «Освіта (Україна XXI століття)», Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, Закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Базовий компонент дошкільної освіти України та інші офіційні державні нормативно-правові документи спрямовують діяльність освітніх закладів на своєчасне становлення і повноцінний розвиток життєво компетентної творчої особистості з раннього дитинства, зокрема й зорово депривованої дитини. Акцентують увагу фахівців на необхідність формування у дітей старшого дошкільного віку з порушенням зору оптимістичного світобачення, ціннісного самоствавлення, довіри до своїх можливостей, упевненості в собі, здатності об'єктивно оцінювати результати своєї діяльності, поведінку, особистісні якості.

У дошкільному віці закладаються основи соціального здоров'я – засвоєння досвіду і ефективних способів гармонійної взаємодії з самим собою і з іншими людьми, тобто соціальна впевненість. Одним із основних завдань освіти дітей зі зниженим зором є корекція їхнього психофізичного розвитку та розвиток компенсаторних процесів з метою подальшої інтеграції в суспільство та самореалізації особистості. Тому для успішного розвитку та соціальної адаптації цієї категорії дітей потрібна організація корекційно-педагогічної роботи, яка має супроводжувати весь освітній процес у спеціальних закладах освіти для дітей зі зниженим зором.

Повноцінний розвиток людини як особистості та суб'єкта діяльності неможливий без спілкування. Теоретичний розгляд формування Я-концепції, позитивного самовідношення, первинності довіри світу свідчить про те, що впевненість у собі формується та виявляється саме в спілкуванні. У процесі спілкування формується інтегральна оцінка себе, своєї цінності в даній

референтній групі, свого соціально-комунікативного рангу, який певною мірою визначає самооцінку та рівень домагань.

Дитина постійно входить у ті чи інші форми суспільної практики. Це створює умови для розширення уявлень особистості про своє «Я» і подальшої самореалізації та самоствердження цих знань в системі суспільних відносин. Спілкуючись і взаємодіючи з соціумом, людина отримує знання про себе як про суб'єкта діяльності, і, на основі цих знань формує свої подальші взаємини з соціумом. Таким чином соціальний досвід є провідною і необхідною умовою в розвитку соціальної складової самосвідомості особистості.

Ступінь оволодіння дитиною соціальним досвідом дій і відносин, усвідомлення себе в суспільстві, бачення себе в інших людях, готовність до відповідальної дії в навколишньому світі формує її уявлення про себе, тобто образ «Я» і ставлення до себе.

В основі соціальної впевненості лежить позитивна «Я-концепція», що виникає у людини в процесі соціальної взаємодії як неминучий і унікальний результат психічного розвитку, як відносно стійке і в той же час підвладне внутрішнім змінам і коливанням психічне новоутворення.

Позитивне ставлення (що виникло на основі позитивних емоцій – радості, задоволення, захоплення, благоговіння, сміху і т.д.) надає дитині сили для реалізації бажань, розкриття особистісного потенціалу, звільнення від умовностей, досягнення успіхів і цілей.

Отже, роботу присвячено аналізу соціальної впевненості дітей старшого дошкільного віку з порушенням зору та визначення можливостей ефективного її розвитку, що відображається на образі «Я» особистості.

Об'єкт дослідження – психологічний феномен соціальної впевненості.

Предмет дослідження – соціальна впевненість як основа позитивного образу «Я» дитини старшого дошкільного віку з порушенням зору.

Мета дослідження – визначити роль компонентів соціальної впевненості в структурі образу «Я» дитини старшого дошкільного віку з

порушенням зору та розробити програму з розвитку соціальної впевненості як основи позитивного образу «Я» дитини старшого дошкільного віку з порушенням зору.

Для досягнення мети були сформульовані наступні завдання дослідження:

1. Проаналізувати основні теоретичні підходи до особливостей соціальної впевненості дитини старшого дошкільного віку.

2. Виявити психологічні особливості розвитку соціальної впевненості як основи позитивного образу «Я» дитини старшого дошкільного віку з порушенням зору.

3. Розробити програму з розвитку соціальної впевненості як основи позитивного образу «Я» дитини старшого дошкільного віку з порушенням зору та перевірити її ефективність.

Для вирішення поставлених завдань було використано наступні *методи*, серед яких теоретичні: вивчення та аналіз психологічної літератури з проблеми, узагальнення, систематизація; та емпіричні: бесіда, опитування, комплекс психодіагностичних методик; корекційно-розвивальні заняття; статистичні методи обробки емпіричних даних.

Теоретико-методологічну основу нашого дослідження складають: положення позитивного образу «Я» (С. Максименко, Н. Чепелева та ін.); положення про механізми виникнення психічних новоутворень у пізнавальній і мотиваційній сферах особистості (Л. Виготський, П. Гальперін, Д. Ельконін, О. Леонт'єв, С. Максименко, О. Подд'яков та ін.); концепція співвідношення первинних і вторинних ознак в структурі порушеного розвитку при зоровій депривації (О. Литвак, І. Моргуліс, Є. Синьова та ін.); положення про сутність корекційної спрямованості освіти дітей із порушеннями психофізичного розвитку, корекцію та компенсацію відхилень у ході спеціального навчання та виховання (В. Бондар, І. Дмитрієва, І. Єременко, В. Синьов, Є. Синьова, В. Тарасун, С. Федоренко, Л. Фомічова, А. Шевцов, М. Шеремет та ін.).

Практична значущість роботи полягає у визначенні ролі компонентів соціальної впевненості в структурі образу «Я» дитини старшого дошкільного віку з порушенням зору, розробці програми з розвитку соціальної впевненості як основи позитивного образу «Я» дитини старшого дошкільного віку з порушенням зору, яка може в подальшому бути використана в роботі практичних психологів закладів дошкільної освіти з метою розвитку соціальної впевненості як основи позитивного образу «Я» у дітей старшого дошкільного віку з порушенням зору.

ВИСНОВКИ

Результати теоретичного та експериментального дослідження питання розвитку соціальної впевненості як основи позитивного образу «Я» дитини старшого дошкільного віку з порушенням зору дали підстави для наступних висновків.

В першому розділі нашої роботи було проаналізовано саме поняття соціальної впевненості та встановлено, що соціальна впевненість – це спосіб взаємодії особистості з іншими людьми, який застосовується на основі засвоєння позитивного соціального досвіду.

Ми визначили структуру соціальної впевненості та з'ясували, що це є комплексна характеристика, яка включає в себе емоційний, діяльнісний і когнітивний компоненти. Розвиток у дошкільника з порушенням зору соціально впевненої поведінки, на наш погляд, є одним з найактуальніших завдань на сьогоднішній день.

В основі соціальної впевненості лежить позитивний образ «Я» дитини старшого дошкільного віку з порушенням зору, що виникає в процесі соціальної взаємодії, саме тому ми це психічне придбання дитини. Позитивний образ «Я» визначається трьома взаємопов'язаними факторами: почуттям власної значущості; упевненістю в здатності до того чи іншого виду діяльності, тобто свідомістю власної компетентності; переконаністю в імпонуванні іншим людям.

Таким чином, розвиток образу «Я» дошкільника є базовим елементом для розвитку гармонійної особистості. В свою чергу, розвинення образу «Я» дитини старшого дошкільного віку з порушенням зору ми бачимо у специфічній, адекватній її досвіду, організації виховання як процесу формування потреб у творчому самопізнанні, емоційно-ціннісному відношенні до себе, а також трансляції свого позитивного образу «Я» на стосунки із дорослими і однолітками.

Отримавши об'єктивні дані у процесі психологічного дослідження та зробивши відповідні висновки, на наступному етапі нами була розроблена корекційно-розвивальна програма, яка була спрямована на розвиток позитивного образу «Я» дитини старшого дошкільного віку з порушенням зору, за допомогою підвищення рівня самооцінки дитини, розширення її соціального досвіду, розвитку її емоційної сфери та навичок її ефективної взаємодії з однолітками.

Взагалі використана програма була ефективною та дозволила нам досягти мету програми шляхом реалізації основних її завдань, з чого ми робимо висновок, що розвинення емоційно-чуттєвої сфери, розширення уявлень дитини про себе, про власний соціально-рольовий репертуар, підвищення самооцінки дитини та її впевненості у власних силах сприяє позитивному емоційно-ціннісному ставленню дитини старшого дошкільного віку з порушенням зору до себе.

Загалом, ми дійшли висновку, що характер емоційно-ціннісного ставлення дитини старшого дошкільного віку з порушенням зору до себе обумовлюється ставленням до неї близьких значущих дорослих. Ставлення до свого образу «Я», в свою чергу, впливає на розвиток соціальної впевненості дитини старшого дошкільного віку з порушенням зору.

Проте ми висуваємо припущення, що з розвитком самосвідомості у молодших школярів з'являється здатність до рефлексії. Рефлексивні здібності, таким чином, дозволяють молодшому школяру з порушенням зору почувати себе соціально впевнено, уникаючи при цьому оцінок близьких значущих осіб.

Звідси витікає, що у молодшому шкільному віці скоріше за все, саме соціальна впевненість визначає характер емоційно-ціннісного ставлення дитини з порушенням зору до себе, а у старшому дошкільному віці, як нами вже було визначено, навпаки характер емоційно-ціннісного ставлення до самої себе впливає на рівень соціальної впевненості дитини. Таким чином, нами дійсно було встановлено те, що між рівнем соціальної впевненості та

характером емоційно-ціннісного ставлення дитини до себе існує тісний взаємозв'язок.